

Yazarın Ölümü

Roland Barthes

Çev.: Eren Rızvanoğlu

Balzac öyküsü “Sarrasine”de, kadın kılığına girmiş bir hadım şarkıcıyla ilgili şu tümceyi yazar: “O, kendi olağan korkuları, usdışı kaprisleri, içgüdüsel endişeleri, düşüncesizce cüretkarlığı, yaygaracı ve enfes duyarlılığıyla bir kadının kendisiydi.” Bunları kim söylemektedir? Kadın kılığında gizlenmiş hadım şarkıcıyı tanımayı tercih etmeyen öykünün kahramanı mı? Kişisel deneyimleri ona bir kadın felsefesi sağlayan **Balzac** mı? Dışılık hakkında belirli “yazınsal” düşünceler ortaya koyan yazar **Balzac** mı? Bu evrensel bilgelik midir? Yoksa romantik bir ruhbilim midir? Biz bunu iyi bir neden olarak, yazı’nın bizzat bütün seslerin ve kökenlerin yıkımı olmasından dolayı asla bilemeyiz. Yazı, nesnemin gözden yitip gittiği yansız, karmaşık ve dolambaçlı uzam, bütün özdeşliklerimizin yittiği olumsuzluktur ve gövde yazının tam da tanımlanmasıyla başlar.

Hiç kuşku yok ki durum her zaman şöyle olmuştur: Yazı, bir olgu nesnesi, olmayan amaçlar için anlatıldığı ve gerçeklik üstünde daha fazla doğrudan etkide bulunamaz olduğu bir durumda, başka bir deyişle bir boşluğun görüldüğü, simgenin kendi etkinliğinin beklenen herhangi bir işlevinin dışında, sesin kökenini yitirdiği ve Yazar’ın kendi ölümüne girdiği zaman başlar. Yine de bu görüngünün etkisi çok çeşitlidir; budunbilimsel toplumlarda anlatı, bir kişi tarafından olmaksızın çok, dehasından dolayı değil de performansından dolayı hayran olunan bir arabulucu, şaman ve anlatıcı tarafından ortaya konulur. Yazar İngiliz deneyciliği, Fransız ussalcılığı ve Reformasyonun kişisel inancıyla birlikte ortaçağlarda doğmuş çağcıl bir figürdür, yazar bireyi daha kibarca söylemek gerekirse “insan kişisi”ni keşfetmiştir. Bundan dolayı yazarın “kişiliğine” çok fazla önem bahşeden kapitalist ideolojide doruğuna ulaşan ve tamamlanan pozitivist yazınsal materyalde

bulunması gayet mantıklıdır. Yazar, halen edebiyat tarihinde, yazarların özgeçmişlerinde, dergi söyleşilerinde ve yazarın kendi bilincini anılar ve günlükler yoluyla yapıtlarında ve karakterlerinde birleştirme arzusunda egemenliğini sürdürmektedir. Sıradan kültürde bulunan yazın imgesi zalimce, yazarın kişiliğinde, tarihinde, zevklerinde, tutkularında toplanır. Eleştiri hâlâ büyük ölçüde örneğin **Baudelaire**'in yapıtını onun beceriksizliğine, **Van Gogh**'un resmini çılgınlığına, **Çaykovski**'nin müziğini ahlaksızlığına bağlamaktadır. Yapıtın açıklanması hâlâ fazla veya az kurmacanın saydam alegorisi yoluyla, her zaman tek ve aynı kişinin sesiyle güvenini aktaran yazarmış gibi, erkek veya kadın yapıtın üreticisinde aranmaktadır.

Yazarın egemenliğinin hâlâ çok güçlü (Yeni Eleştiricilik sıklıkla yazarı güçlendirmekten başka bir şey yapmamıştır) olmasına rağmen biz biliyoruz ki kimi yazarlar halen onu altüst etmeyi denemektedir. Hiç kuşku yok ki Fransa'da ilk defa **Mallarmé**, şimdiye kadar yapıtın sahibi olarak varsayılan yazarın yerini dilin kendisinin alması zorunluluğunun kapsamını hem zamanında görmüş hem de önceden şu anki durumunu öngörmüştür. **Mallarmé** ve bizim için konuşan yazar değil, dildir. Yazmak kişisel olmayan bir başlangıç yoluyla, -bu gerçekçi romanın iğdiş edici "nesnelciliğiyle" hiçbir zaman özdeş olmayan bir şeydir- "Ben"de değil de yalnızca dilin işlevlerinin "gerçekleştiği" yerde gösterileni aramaktır. **Mallarmé**'nin bütün poetikası yazının çehresinde (bu suretle de bizim okurun yeri olarak yeniden tanımladığımız yerde) yazarın örtbas edilmesine bağlıdır. **Valery**, **Mallarmé**'nin kuramını bir ego ruhbilimiyle karıştırarak yumuşatmıştır fakat retorik derslerine uymak için Klasisizmin bir tercihince yönlendirilmiştir. **Valery**, Yazar'ı, kuşku ve alayın içine fırlatmış, dilbilimi ve kendi etkinliğinin rastlantısal doğasını vurgulamış ve düzyazı çalışmalarının başından sonuna kadar edebiyatın dilsel konumunun temelliğini desteklemiştir. **Proust**'un kendisi, çözümlemesinin görünüşteki ruhbilimsel yapısına karşın, yazar ve karakterleri arasındaki ilişkiyi aşırı bir inceltmeyle amansızca bulanıklaştırma görevini gerçekleştirmeye çalışmıştır. **Proust** bunu, anlatıcıyı ne gören ne de hisseden ve hatta yazan olarak yaratmayarak ama onu yazacak kişi (romandaki genç, gerçekte kaç ya-

şındaydı, yazmayı istiyordu ama yazamıyordu -roman, yazı en sonunda olanaklı olduğunda biter) olarak tasarlayarak yapmıştır. **Proust** kendi epiğinde bize çağcıl yazıyı verir. Bunu kendi yaşamını romana koymak yerine radikal bir tersine çevirmeyle yapar. Başka türlü söylemek gerekirse, o, kendi yaşamını kendi kitabının model olduğu bir yapıt olarak oluşturur. Böylece bizim için açıktır ki **Montesquieu**'ya öykünen **Charles** değildir, yalnızca ikincil olarak, tarihsel ve anekdotsal gerçekliğiyle **Montesquieu**, **Charles** fragmanından türemiştir. Sonuçta çağcılığın tarih öncesine bağlı kalan gerçeküstücülük, hiç kuşkusuz dile bağımsız bir yer yüklememiştir çünkü dil bir dizgedir ve romantik bir biçimde bu devinimin çabası düzgülerin doğrudan aldatıcı olan bir yıkımıdır. Oysa bir düzgü yok edilemez, yalnızca reddedilebilir. Gerçeküstücülük sürekli beklenen anlamlarda düş kırıklığı yaratarak (bu en "ünlü" gerçeküstücü şoktur), aklın ayırımında olmadığını elin mümkün olduğunca en kısa zamanda yazmasını kışkırtarak (bu kendiliğinden yazmaktır) ve ortak yazının ilkesini ve deneyimini onaylayarak, Yazar imgesinin kutsallığının yitmesine yardımcı olmuştur. En sonunda edebiyatın kendisinin dışında dilbilim, konuşulan kişilerle doldurmadan da zorunlu olarak mükemmel bir biçimde işleyen söz edimlerinin kendi bütünlüğünde boş bir süreç olduğunu göstermek koşuluyla, Yazar'ın yıkımını, değerli çözümsel araçlarla donatmıştır. Dilbilimsel olarak Yazar hiçbir şeydir ama yalnızca yazan kişidir, aynen Ben'in hiçbir şey olmaması ama yine de Ben diyen kişi olması gibi. Dil bir kişiyi değil, bir nesneyi bilir ve söz konusu bu nesne, onu tanımlayan söz ediminin dışında boştur, yeter ki dili elinde tutsun ve de tüketsin.

Yazar'ın ortadan kaldırılması (**Brecht**'le biz burada hakiki bir uzaklık üzerine konuşabiliriz, Yazar edebi evrenin uzak bir sonundaki figür gibi eksiltiştir) yalnızca tarihsel bir olgu veya yazma edimi değildir aynı zamanda çağcıl metni (veya eş deyişle bundan böyle metin, Yazar'ın kendisinin onun her düzeyinden çıkarılmış olduğu bir biçimde okunabilir ve üretilebilirdir) tamamen dönüştürmüştür. Geçicilik burada başka bir şeydir. Yazar, biz ona inandığımız takdirde her zaman kendi kitaplarının geçmişi olarak tasarlanır. Kitap ve Yazar gönüllü olarak bir ve aynı çizgide bir önce ve bir sonra olarak dağıtılmış bi-

çimde yer alır: Yazar'ın kitabı beslediği yani ondan önce yaşadığı, düşündüğü, acı çektiği, onun içinde yaşadığı varsayılır. Yazar, babanın çocuğunu önceden kendinde taşımasıyla aynı biçimde yapıtıyla benzer bir öncelik ilişkisine sahiptir. Buna tam karşıt olarak çağcıl el yazıcısı kendi metniyle eşzamanlı doğmuştur. Yazar, metnini kendi yazılarını önceleyen ve aşan bir varlıkla donatmaz ve kitabının yüklendiği şeyin nesnesi de değildir. Burada söz edimininkinden başka hiçbir zaman yoktur ve her metin bengi olarak *burada* ve *şimdi* yazılır. Bu nedenle yazmak, bir işlemin kaydını, gözlemini, temsilini ve çizimini (klasiklerin söylemeye alışkın oldukları) hiçbir biçimde belirtmez fakat bunun yerine yazmak Oxford felsefecilerini izleyen dilbilimcilerin edimsel (performative) dedikleri, söz ediminin, edimin kendisinden başka hiçbir içeriğinin (ve ifadenin) olmadığı ender bir sözel (verbal) biçimdir (yalnızca birinci kişide ve şimdiki zamanda verilir): Aynen benim krallarda belirttiğim veya antik şiirlerde söylediğim bir şey gibidir. Çağcıl el yazıcısı, Yazar'ı toprağa vermiştir, bundan dolayı da öncellerinin *pathosuna* (dokunaklılığına) göre ellerinin tutkularından daha yavaş olmadığına ve sonuç olarak bir zorunluluk yasası yaratmanın gerekliliğine inanmaz. El yazıcısı bu ertelemeyi ve bitimsizliği kendi biçiminde “ayrıntılıdırarak” vurgulamalıdır. Tersine onun için herhangi bir sözden ayrılmış olan elleri, yazıtın saf bir hareketi tarafından taşınmaktadır (bir ifade tarafından değil), köken olmadan bir alanı izler veya en azından dilin kendisinden başka hiçbir kökeni yoktur ki dil bütün kökenlerdeki soruları durmaksızın çağırmaktadır.

Biliyoruz ki şimdi metin, “Tanrıbilimsel” tekil bir anlamdan (Tanrı Yazar'ın “iletisi”) çıkmış (ifşa edilmiş/salıverilmiş) sözcükler dizisinden oluşmaz, fakat karışmış ve çatışan hiçbirisi özgün olmayan bir yazılar çeşitliğinin çok boyutlu bir uzamıdır. Metin, kültürün binlerce kaynağının sonucu olan bir alıntılar örüntüsüdür. Pécuchet ve Bouvard gibi birçok yazıcı, yazıyı yüceltip alaya alarak, onun gerçekliğinde bulunan derin bir anlamsızlığı göstermişlerdir. Yazar kendisinden önce olana öykünür ama bu asla özgün bir hareket değildir. Yazar'ın özgün gücü, yazıları karıştırmak, bazılarını başkalarıyla karşılaştırmak ve asla bunlardan tek birine dayanmamasıdır. Yazar kendini ifade etmek istiyorsa

en azından çevirmeyi düşündüğü içindeki “şey”in kendisinin hazırda biçimlenmiş bir sözlük olduğunu, sözcüklerinin de başka sözcükler sayesinde açıklanabilir olduğunu ve bunun sonsuzca (*ad infinitum*) sürdüğünü bilmelidir. Çağcıl düşünceleri ve imgeleri ölü bir dile çevirecek kadar Yunanca’da çok iyi olan **Thomas de Quincey**, ilk olarak örnek alınacak bir biçimde deneyimlenen bazı şeyler yaparak, **Baudelaire**’in de bize söylediği (*Paradis Artificiels*’ın /yapay cennet/ içinde), bütünüyle yazınsal izleklerin sıradan bir sabrının sonucu olarak çok daha fazla yaygın ve karmaşık olan, kendisi için hiç eksilmeyen bir sözlük yaratmıştır. Yazar’ı izleyen el yazıcısı Yazar’ı daha fazla tutkularıyla, huyuyla, duygularıyla ve izlenimleriyle sınırlamaz fakat onun hiç duralamayacağı yazma sürecindeki engin bir sözlükle sınırlar. Yaşam asla kitabın öykündüğünden çoğu değildir ve kitabın kendisi bir göstergeler örüntüsüdür, sonsuzca ertelenmiş yitik bir öykünmedir.

Yazar ortadan kalktığında, bir metnin anlamını çözme iddiası (yorumlama/okunabilirliği) oldukça boş bir iddia durumuna gelir. Metinden Yazar’a pay vermek; bu metne bir sınır dayatmak, onu sonul bir gösterilenle donatmak ve yazıyı kapatmaktır. Böylesi bir anlayış kendisi yapıtın altında bulunan Yazar’ı (veya onun varsayımlarını, topluluğunu, tarihini, ruhunu ve özgürlüğü) bulguluma görevini üstlenmiş eleştiriciliğe çok yakışmaktadır. Yazar bulunduğu zaman metin açıklanmıştır -eleştirinin zaferi. Bundan dolayı tarihsel olarak gerçekte ne Yazar’ın egemenliğinin bu eleştiride bulunmasında ne de bu eleştirinin Yazar’la birlikte çürümesinde sürpriz olacak hiçbir şey yoktur. Yazıların çeşitliliğinde her şey çözülmektedir, hiçbir şey anlaşılabilir değildir. Yapı, takip edilebilir her düzeyde ve noktada işlemektedir ama onun altında hiçbir şey yoktur. Yazının uzamı, yapının çevresinde döner (onunla yalnızca ilgilidir) ama yapıya etkide bulunmaz. Yazı hiç durmaksızın anlam öne sürer fakat her seferinde bunu anlamı buharlaştırarak yapar. Yazı, anlamın dizgesel bağışıklığını araştırmaktadır. Bu nedenle edebiyat (yazı demek daha doğru olacaktır) metine (metin olarak dünyaya) bir giz, sonul bir anlam vermeyi reddederek, sonuçta sabit bir anlamı reddeden gerçekten devrimci bir etkinlik olan tanrıbilim karşıtı bir etkinlik olarak adlandırılan bir salıvermeyle, tanrıyı ve varsayımlarını, usu, bilimi ve yasayı da reddetmektedir.

Balzac'ın tümcesine geri dönelim. Bu 'tümceyi hiç kimse söylememiştir. Bu tümcenin doğru yeri yazı değil okumadır. Başka bir örnek bunu açık kılmak için bize yardımcı olacaktır. En son araştırmalar Yunan Tragedya'larının yaratıcı muğlak (çapraşık) doğasını göstermektedir, bu tragedyalardaki metinler, her karakterin tek yanlı anlaşıldığı (bu bitip tükenmez yanlış anlama kesinlikle "trajik"tir) çift anlamlı sözcüklerden örülmüştür. Yine de burada her kelimeyi iki yüzölçümünde anlayan ve kendisinin önünde konuşan karakterlerin sağlığını duyan birileri -bu birileri kesinlikle okur veya burada dinleyicidir- vardır. Böylece yazının bütün varlığı açığa çıkarılmaktadır: Bir metin çeşitli yazılardan yapılmış, birçok kültürden çıkarılmış ve de belirli çatışmalar, parodiler ve söyleşilerle karşılıklı iletişime girmiştir ama sonuçta var olan bu çeşitliliğin odaklandığı yine de tek bir yer vardır, o da okurdur ve biz bundan sonra bu yere asla yazarı yerleştiremeyiz. Okur, bir yazının üretiminin dışındaki bütün konumların herhangi birinin bile yitmeksizin kaydedildiği bir uzamdır. Metnin birliği onun kökenlerinde değil, gönderme yaptığı yerdedir. Fakat gönderme yapılan bu yer, daha uzun süre kişisel bir şey olarak kalamaz. Okur; tarihi, özgeçmiş, hatta psikolojisi olmayan insandır. Okur, basit bir ifadeyle, yazılı metnin oluşturulmasıyla bütün izleri tek bir alanda birlikte tutabilen herhangi biridir. Bu nedenle, ikiyüzlüce okurun haklarını desteklediği iddiasında olan hümanizm adıyla, yeni yazının lanetlenmesini duymak çok gülünç olacaktır. Klasik eleştiricilik okura hiçbir zaman önem vermemiştir ve bu nedenle onlar için edebiyatta yazardan başka hiç kimse yoktur. Öncelikle, sözde iyi toplumun bir tarafa koyduğu, yok saydığı, imha ettiği şey lehine, o toplumun karşıt anlamlı küstahça suçlamaları tarafından kandırılmamak için, kendimizi özgür kılarak her şeye yeniden başlamalıyız. Biliyoruz ki yazının geleceğini onarmak için miti tersine çevirmemiz gerekir. Okurun doğumu ancak Yazar'ın ölümü karşılığında olacaktır.